

ДОКЛАД

**За изпълнението през 2015 г.
на Националния план за
изпълнение на Европейската
гаранция за младежта 2014 –
2020 г.**

*Изготвен в изпълнение на т. 3 от
Решение № 267 на Министерския
съвет от 28 април 2014 г.*

1. Обща информация

В края на 2013 г., с протоколно решение № 51 от 18.12.2013 г., Министерският съвет (МС) одобри Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г. (НПИЕГМ). Планът обхваща периода 2014 – 2020 г. и е разработен в отговор на Препоръка на Съвета на ЕС от април 2013 г. за създаване на Гаранция за младежта. Съгласно Препоръката, Гаранцията за младежта изисква младите хора да получават добро предложение за работа, продължаване на образованието, чиракуване или стаж в рамките на срок от четири месеца след като останат без работа или напуснат системата на формалното образование.

НПИЕГМ е разработен от Министерството на труда и социалната политика (МТСП), с подкрепа от междуведомствена работна група, в която участваха представители от Министерството на икономиката, Министерството на младежта и спорта, Министерството на образованието и науката, Агенцията по заетостта, Агенцията за социално подпомагане, Националният статистически институт, както и от национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите и на организации от неправителствения сектор.

В изпълнение на Съобщение на Европейската комисия (ЕК), в края на 2013 г. одобреният Национален план бе изпратен в Европейската комисия (ЕК), като Комисията следи неговото изпълнение и оценява напредъка. В отговор на дадените технически бележки и препоръки, НПИЕГМ бе актуализиран с Решение на МС № 267 от 28 април 2014 г.

Структурата на Националния план отразява представения от ЕК формуляр за разработване на национални планове от страните-членки на ЕС и по нея е разработен настоящият доклад, който включва принос от ангажираните институции и организации.¹

2. Изпълнение на схемата за Гаранция за младежта на национално ниво

2.1. Национална Гаранция за младежта на Р България, съгласно Препоръка на Съвета на ЕС от 22 април 2013 г.

Националната гаранция за младежта на България предвижда, че всеки млад човек на възраст от 15 до 24 години вкл. ще получи качествено предложение за: работа, продължаване на образованието, чиракуване или стаж, в рамките на 4 месеца след като остане без работа или напусне системата на формалното образование.

В България, предвид законодателното регламентиране на възрастта на младежите, която обхваща лицата до 29 г., в изпълнение на НПИЕГМ се работи и с младежите във възрастовата група 25 – 29 г. (вкл.).

Националното определение за качествено предложение предвижда, че в условията на недостатъчно предлагане на свободни работни места, качествено предложение за работа следва да отговаря на възможно повече от следните критерии: да съответства на образованието/квалификацията на младежа, да е подходящо за здравословното му състояние, да е съобразено с индивидуалния профил на младежа, да предлага устойчивост на заетостта, да отговаря на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд, да дава възможност за индивидуалното развитие на младежа. Качественото предложение за младежите от 15 до 18 г. следва да бъде свързано преди

---

¹ Докладът е разработен от МТСП и съдържа информация, предоставена от МИ, ММС, МОН, АЗ, КНСБ, БТПП

всичко с връщане в образователната система, както и включване в продължаващо образование и обучение и чиракуване. Качественото предложение за обучение трябва да отговаря на възможно повече от следните критерии: да е съобразено с профила и нагласите на младежа, да е търсено на пазара на труда, да е обвързано с конкретно работно място.

След поетапното прилагане на Гаранцията за младежта през 2014 г., през 2015 г. тя се прилагаше спрямо всички млади хора, отговарящи на условията на Гаранцията за младежта. Практически това означава отправяне на качествено предложение за работа, учене или връщане в образователната система на всеки младеж до 24 г. (вкл.), в рамките на 4 месеца от оставането му без работа или напускане на формалната образователна система. Пълното прилагане на Гаранцията за младежта изискваше, от една страна, по-голямо финансиране, особено на мерки за интегриране на пазара на труда и обучение, предвид спецификите на младите хора с оглед насърчване и подпомагане разкриването на работни места за млади хора, а от друга – интерес от страна на работодателите да назначават младежи.

В резултат от целенасочената работа с регистрираните безработни младежи, през 2015 г. бяха постигнати следните резултати:

- Броят на регистрираните безработни младежи до 29 г. към 31.12.2015 г. е 49 886, с 8 885 по-малко в сравнение с 31.12.2014 г. Тенденция на намаление бележи и броят на регистрираните безработни младежи до 24 г. – от 25 000 към 31.12.2014 г. на 19 834 към 31.12.2015 г.;
- Делът на безработните младежи до 29 г. в общия брой безработни също намалява: 15.2% през декември 2015 г. при 16.7% през декември 2014 г. Тенденцията се отнася и за младежите до 24 г., чийто дял към 31.12.2015 г. е 6% (при 7.1% през декември 2014 г.);
- Средногодишното равнище на безработица сред младежите под 25 г., по данни на Евростат, намалява от 23.8% през 2014 г. на 21.5% за 2015 г.²;
- От общия брой новорегистрирани през 2015 г. безработни младежи до 24 г. (46 254), 24 869 (53.8%) са включени в обучение или заетост.

През периода януари - декември 2015 г., в бюрата по труда са регистрирани средномесечно 21 578 безработни младежи до 24 г. (вкл.). Спрямо 2014 г. те намаляват значително - със 7 167 лица. Делът им в общия брой на безработните също намалява - с 1.3 процентни пункта (п.п.) до 6.5%. Делът на безработните младежи с висше образование през периода е 4.1% (при 5.3% през периода януари - декември 2014 г.) от всички регистрирани безработни с висше образование в бюрата по труда и 6.5% (при 6.6% през 2014 г.) от всички регистрирани младежи до 24 г. С основно и по-ниско образование са половината от младежите до 24 г., като делът им отчита ръст с 0.2 п. п., до 49.9%. Делът на младежите до 24 г. без квалификация и специалност продължава да нараства до 65.7% от общия брой на младежите до 24 г. (при 64.4% през 2014 г.). Делът на продължително безработните над една година младежи до 24 г. през периода януари - декември 2015 г. нараства с 3.2 п. п. до 27.2%.

През периода януари - декември 2015 г. **новорегистрираните младежи до 24 г. са 46 254 лица** и представляват 12% от всички новорегистрирани. Спрямо същия период на 2014 г. броят им намалява с 9 226 лица, а делът им е с 1.8 п. п. по-малък в сравнение със същия период на 2014 г.

---

² Нехармонизирани данни

Според данните на Евростат, страната ни е с равнище на младежка безработица (за младежи до 24 г.) над средното за ЕС-28 (20.4%). Държавите с най-високо равнище на младежка безработица продължават да бъдат Испания (48.3%), Хърватия (44.6%), Португалия (32%) и Кипър (33.2%), а най-ниско е равнището на младежка безработица в Германия (7.3%), Дания (10.8%), Холандия (11.3%) и Малта (12.1%).

Данните на Националния статистически институт (НСИ) от Наблюдението на работната сила за четвъртото тримесечие на 2015 г. показват, че коефициентът на безработица за младежите от 15 до 24 г. е 22.4%, който е с 1.6 п. п. по-нисък спрямо четвъртото тримесечие на 2014 г.

През периода януари - декември 2015 г. **безработните младежи до 29 г. (включващи и тези до 24 г.) са 51 680 лица средномесечно.** Спрямо 2014 г. броят им намалява с 12 442 младежи. Делът им в общия брой на безработните лица отчита спад от 17.5% през 2014 г. до 15.6% през 2015 г. Безработните младежи с висше образование представляват 19.5% (при 21.6% през 2014 г.) от всички регистрирани безработни с висше образование в бюрата по труда и 12.9% (при 12.1% през 2014 г.) от всички регистрирани младежи до 29 г. С основно и по-ниско образование са по-малко от половината от младежите до 29 г. като се отчита намаление с 0.2 п. п. до 47.3%. Делът на младежите без квалификация и специалност също се увеличава с 0.3 п. п. до 61.3% от общия брой на безработните младежите до 29 г. Делът на продължително безработните младежи над една година през 2015 г. също значително нараства спрямо 2014 г. - с 3 п. п. до 29.5%.

Новорегистрираните младежи до 29 г. (включващи и тези до 24 г.) през периода януари - декември 2015 г. са 98 830 и представляват 25.6% от всички новорегистрирани безработни лица, като броят им намалява с 12 513 лица, а делът им също отчита спад - с 2.1 п. п. в сравнение със същия период на 2014 г.

Данните от Наблюдението на работната сила (провеждано от НСИ) за четвъртото тримесечие на 2015 г. показват, че коефициентът на безработица за младежите от 15 до 29 г. е 14.5%, който е с 3.1 п. п. по-нисък спрямо четвъртото тримесечие на 2014 г.

Както е видно от информацията, и в двете групи на младежите (до 24 г. и до 29 г.) се наблюдава намаление, както в средномесечния им брой, така и в делът им на годишна база.

Тенденция на намаление бележи и броят на младежите до 24 г. (вкл.), чиято регистрация в бюрата по труда е с продължителност до 4 месеца (т.е. целевата група съгласно Препоръката на Съвета на ЕС за създаване на Гаранция за младежта). Средномесечно през годината целевата група включва 9 795 младежи (при 12 745 през 2014 г.). През декември 2015 г. в бюрата по труда са регистрирани 10 249 младежи до 24 г., което е с 1 124 по-малко в сравнение с месец януари 2015 г. и с 1 538 по-малко в сравнение с месец декември 2014 г.

Брой на младежите до 24 г. (вкл.) с продължителност на регистрацията в дирекция „Бюро по труда“ до 4 месеца (вкл.)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2015 г.	11 373	10 918	10 809	9 881	8 380	8 485	8 797	8 842	9 025	10 144	10 636	10 249
2014 г.	16 876	15 648	14 763	13 208	10 947	10 479	10 781	10 365	12 377	12 998	12 711	11 787

Данните от административната статистика на Агенцията по заетостта показват намаление в броя на регистрираните безработни младежи през 2015 г., в сравнение с 2014 г., както общо за страната, така и по области.

Регистрирани безработни лица по области (брой)

ОБЛАСТ	към 31.12.2014 г.			към 31.12.2015 г.		
	Регистрирани безработни лица общо	от тях:		Регистрирани безработни лица общо	от тях:	
		до 24 год.	до 29 год.		до 24 год.	до 29 год.
1	2	3	4	5	6	7
За страната	351 051	25 000	58 771	328 921	19 834	49 886
Благоевград	21 523	1 499	3 776	20 895	1 266	3 371
Бургас	16 932	1 138	2 978	15 970	890	2 470
Варна	17 495	1 199	3 037	15 982	878	2 436
Велико Търново	11 195	749	1 691	10 482	596	1 450
Видин	8 825	688	1 525	8 873	613	1 384
Враца	15 654	1 400	2 925	14 780	1 092	2 429
Габрово	3 486	192	529	3 232	200	485
Добрич	10 464	674	1 565	9 474	459	1 209
Кърджали	9 051	351	896	8 360	332	832
Кюстендил	7 110	543	1 257	6 575	450	1 130
Ловеч	9 059	670	1 506	8 782	603	1 354
Монтана	12 584	997	2 153	12 135	817	1 893
Пазарджик	17 331	1 336	3 050	16 453	1 020	2 538
Перник	5 970	428	1 016	5 079	290	734
Плевен	17 645	1 274	2 734	16 747	1 079	2 434
Пловдив	27 281	2 312	5 516	23 809	1 621	4 301
Разград	8 966	473	1 036	8 479	403	947
Русе	8 250	436	1 100	8 730	421	1 080
Силистра	8 191	451	1 061	7 444	393	921
Сливен	13 978	1 426	3 030	12 890	1 140	2 514
Смолян	10 844	462	1 161	10 411	378	1 033
гр. София	19 707	1 076	3 402	18 401	745	2 858
Софийска	13 501	1 317	2 828	12 722	1 039	2 391
Стара Загора	13 809	1 110	2 594	12 387	878	2 157

Търговище	9 061	426	1 008	8 563	362	920
Хасково	12 368	866	2 022	11 745	690	1 759
Шумен	13 314	900	1 975	12 605	720	1 694
Ямбол	7 457	607	1 400	6 916	459	1 162

2.2. Партньорски подходи

През 2015 г. продължи изпълнението на НПИЕГМ като продължи и работата на Координационния съвет за изпълнение и мониторинг на Плана, създаден към министъра на труда и социалната политика. Проведени бяха три заседания на Съвета, на които бе представяна информация за хода на изпълнение на НПИЕГМ, бе одобрен първия годишен доклад за изпълнението на Плана, както и бяха представени актуални примери и информация, свързани с прилагането на Гаранцията за младежта на ниво ЕС, както и в други държави-членки на ЕС.

За изпълнение на Националния план работиха ключовите институции и организации, описани в Плана, съобразно техните специфични функции.

МТСП отговаряше за цялостната организация по изпълнението на НПИЕГМ. В качеството си на държавна институция, отговорна за планирането и осъществяването на националната политика за заетост, закрила при безработицата и действия на пазара на труда, МТСП имаше водеща роля в изпълнението на мерки за интеграция на младежите на пазара на труда. В изпълнението на ангажиментите по НПИЕГМ, МТСП бе подпомагано от **Агенцията по заетостта (АЗ)** – администрация към министъра на труда и социалната политика за изпълнение на държавната политика по насърчаване на заетостта, професионално ориентиране и обучение на възрастни, както и за извършване на посредническа дейност по информиране и наемане на работа.

АЗ, посредством своите териториални поделения, участва в изпълнението на мерки от двете области на интервенции по Националния план – активирание и интегриране на пазара на труда. АЗ събира, обобщава и анализира данните за регистрираните безработни младежи, както и относно работата с тях, в зависимост от продължителността на регистрацията им, образователната и професионалната им структура. През 2015 г. бе проведено и първото регулярно отчитане на изпълнението на Гаранцията за младежта с данни от административната статистика на АЗ, които бяха изпратени в Европейската комисия. Данните ще послужат за изготвяне на първия доклад за изпълнение на Гаранцията за младежта, който ще представя обобщена информация на ниво ЕС, а също ще съдържа и конкретни фишове за всяка отделна държава-членка на ЕС.

АЗ, посредством териториалните си поделения (дирекции „Бюро по труда“), предоставя услуги за заетост на регистрираните безработни младежи, а на младежите, които не работят и не учат, но не са регистрирани в бюрата по труда – предоставя информация относно услугите за заетост. През 2015г., в изпълнение на Националното рамково споразумение за реализация на НПИЕГМ, АЗ инициира сключването на споразумения между дирекции „Бюро по труда“ и партньорите на местно ниво за реализиране на НПИЕГМ. Целта на „местните споразумения“ е да обедини работата на партньорите с младежите за постигането на трайни резултати в тяхното активирание и трудова реализация. Съгласно подписаните споразумения, функцията по координиране на дейността за идентифициране на младежите, които не работят, не учат и не са регистрирани в дирекция „Бюро по труда“ и активирането им за интеграция на пазара

на труда или връщане в образователната система, е възложена на общините, като дейността се осъществява, включително от младежките медиатори, назначени по Национална програма „Активиране на неактивни лица”.

В изпълнение на сключените местни споразумения се предвижда провеждането на:

- форуми, кръгли маси, семинари по проблемите на младежката безработица;
- неформални срещи за подготовка на проекти, насочени към идентифициране на младежи до 29 г., които не работят, нямат завършено образование, в риск от социално изключване са, причисляват се към маргинализирани общности, с цел включването им в обучение за придобиване на професионални умения и квалификация, устройването им на работа или връщането им в образователната система;
- активно информирание за възможностите и услугите, предлагани от бюрата по труда; за правата и задълженията на младежите от страна на регионалните структури на организациите на работниците и служителите – КНСБ и Подкрепа;
- анкетиране на младежи, които не работят и не учат за извеждане на пречките и нагласите им за работа или обучение;
- обмен на информация за младежите, прекъснали образованието си;
- съвместни инициативи с Младежките информационно консултантски центрове, където функционират, за активиране на младежите и др.

В резултат от изпълнението на местните споразумения ще се обмени и информация за свободните работни места, за които към е налице търсене на пазара на труда, както и за добри практики в областта на заетостта, реализирани от АЗ, текущите възможности и предстоящите дейности, насочени към младежите през новия програмен период 2014-2020 г. и др.

Резултатът от изпълнението на местните споразумения ще е ползотворен и по отношение изграждането на добри практики за сътрудничество между организациите и институциите на местно ниво, ангажирани за оказване на пълно съдействие при разработване и реализиране на мерки и дейности за идентифицирането и активирането на младежите, които не работят, не учат и не са регистрирани в дирекция “Бюро по труда“ (ДБТ).

Нов успешен подход, ориентиран към младите хора до 29 г., е включването на студенти-практиканти в съвместни дейности по сключения между АЗ и Русенския университет „Ангел Кънчев” договор по проект „Студентски практики” по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ОП РЧР). Проектът предвижда анкетиране на младежи, които не учат (вкл. поради прекъсване на образованието си) и не работят, и извеждане, в резултат от анкетите, на пречките пред младите хора и нагласите им за включване в обучение или в заетост.

За мултиплициране на доброто сътрудничество, от м. септември 2015 г. АЗ реализира инициатива за регламентиране на дейностите, насочени към студентите, чрез сключването на споразумения за сътрудничество и съвместна дейност с университетите в България. Основна цел на споразуменията е съвместна дейност за подпомагане на трудовата реализация на младите хора в България. Към 31.12.2015 г. са подписани споразумения с 37 висши училища. Служители от бюрата по труда осъществяват контакти със студентите чрез кариерните им центрове и предоставят информация за пазара на труда, възможностите за работа, вкл. и стажуване, действащите програми и мерки за заетост и обучение, операциите, които се реализират по ОП РЧР, както и други възможности, насочени към младите хора.

Министерството на образованието и науката (МОН), като държавен орган, отговорен за дейностите в областта на образованието, обучението и възпитанието в

училищата, има съществена роля в изпълнението на мерки и реформи за осигуряването на достъп и качество на образованието и обучението, за превенция на ранното отпадане от образователната система, както и за връщането на младежите в нея. Два пъти в годината МОН трябваше да предоставя информация в МТСП за младежите, отпаднали рано от образователната система и за завършилите средно или висше образование, които не се обучават в следваща образователна степен.

Ангажиментите на МОН попадат предимно в първата област на въздействие по НПИЕГМ – ранни интервенции и активиране на младите хора, където е ангажирано и **Министерството на младежта и спорта** (ММС). ММС има важна роля в процеса на изпълнение на Гаранцията за младежта като поддържа контакти и осигурява сътрудничество, както с държавните органи, ангажирани с младежката политика, така и с неправителствени организации, чиято дейност е свързана с реализирането на политики за младежки дейности. ММС участва в процеса на планиране, изпълнение и отчитане на младежки политики, вкл. на областно и общинско ниво. Основен принос на ММС, посредством изпълнението на Националната програма за младежта, е финансиране дейността на услугата Младежки информационно консултантски центрове (МИКЦ) в страната. Активирането на неактивни младежи, които не работят и не учат, но не са регистрирани в бюрата по труда, бе сред целите на Националната програма за младежта и задача за МИКЦ.

Важен партньор в процеса по активиране бяха **общинските администрации** с най-висок брой неактивни млади хора, които са работодатели на младежките медиатори по Национална програма „Активиране на неактивни лица“.

Сред важните партньори за изпълнение на НПИЕГМ са и **национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите**. Техни представители участваха в заседанията на Координационния съвет за изпълнение и мониторинг на НПИЕГМ, в качеството си на консултативни организации. Конкретен принос имат и посредством изпълнението на проекти, насочени към младите хора.

Не на последно място, организациите, представляващи интересите на младите хора (т.нар. младежки организации), които бяха привлечени като участници в Координационния съвет, също участват в изпълнението на НПИЕГМ посредством участието в Координационния съвет, но и с дейностите си, насочени за младежите в контекста на Структурния диалог.

Провеждането на информационни кампании относно целите и същността на НПИЕГМ бе сред ключовите ангажименти на партньорите по изпълнението на Националното рамково споразумение. В тази връзка национално представителните организации на работодателите:

- Участваха в регулярните заседания на Координационния съвет за изпълнение и мониторинг на НПИЕГМ;
- Подписаха споразумения за сътрудничество за реализиране на инициативи за активиране на неработещи и неучещи младежи и осигуряване на възможност за обучение чрез работа на територията на гр.София;
- Популяризираха и презентираха НПИЕГМ по време на събития и инициативи, организирани от тях;
- Насърчаваха работодатели, техни членове, да обявяват свободни работни места в дирекции „Бюра по труда“.

Ефективното изпълнение на НПИЕГМ зависи в голяма степен от активността, отговорността и приноса на всяка една от страните, подписали Националното рамково споразумение за реализиране на Плана. В тази връзка, Конфедерацията на независимите синдикати в България (КНСБ) и нейната младежка организация - Сдружение „Младежки форум 21 век“ активно участваха още в етапа на разработване на Плана и дейността им продължи активно и в работата на Координационния съвет. В съответствие с НПИЕГМ и съобразно поетите с Националното рамково споразумение ангажименти, КНСБ участва в изпълнението на Плана с действия по следните ангажименти:

- Активиране и насърчаване на интеграцията на младежите на пазара на труда за намаляване на младежката безработица;
- Информирание на младите хора за техните трудови права и задължения.

Конкретните дейности, реализирани от КНСБ, съвместно с „Младежки форум 21 век“, през 2015 г., вкл. в изпълнение на ангажиментите, поети в Националното рамково споразумение, са следните:

- Проведени общо **20 младежки информационни кампании** чрез Мобилен информационен младежки център, с участието на над 4 000 младежи. Основните цели на информационните кампании са: популяризиране на НПИЕГМ сред широк кръг от млади хора; идентифициране на младежи, които са неактивни, не учат и не работят и да бъдат мотивирани да се регистрират в Дирекциите „Бюро по труда“ с оглед насърчаване на интеграцията им на пазара на труда или връщането им в образователната система. Всички младежи, посетили мобилния информационен център, са получили безплатна трудово-правна консултация от юристите на КНСБ, както и пакет от информационни материали „Моето първо работно място“. Пакетът включва 9 тематични листовки, достъпни и в електронен вариант на <http://mfwp.labour-bg.net>;
- Участие с информационен щанд в рамките на организираните от АЗ младежки трудови борси;
- проведени **регионални дискуссионни форуми и инициативи с фокус върху проблемите и предизвикателствата пред младите хора на пазара на труда, а именно:**
  - форуми на следните теми: „Пазара на труда и младите хора - предизвикателства и политики“, „Овладеяването на младежката безработица - стъпка напред към качествени работни места“, „Пазара на труда в област Видин“, „Пазар на труда в област Монтана. Младежка заетост и безработица“, „Пазарът на труда и младежката заетост в област Силистра“, „Актуален анализ на пазара на труда в област Плевен“, „Безработица, заплащане на труда и условия на труд“, „Заетост, квалификация, доходи - предизвикателство и фактор за развитие“;
  - регулярни информационни срещи с младежи, провеждани от т.нар. 27 контактни лица от регионалните структури на КНСБ и „Младежки форум 21 век“, за представяне на НПИЕГМ и запознаването на младежите с основните им трудови и социални права.

2.3. Ранни интервенции и активиране

Важна част от работата с младите хора са ранните интервенции и тяхното активиране. Ранните интервенции включват намаляване и/или предотвратяване на причините, водещи до попадането на младите хора в групата на неактивните лица. Активирането на младежите, които не работят, не учат и не са регистрирани в бюрата по труда, за последващото им включване в заетост, може да бъде предшествано от:

- Връщане в образователната система;
- Регистриране в дирекция „Бюро по труда“;
- Участие в трудови борси, образователни панаири, дни на „Отворени врати“ и др. неформални събития;
- Използване на възможностите, предоставяни от частните трудови посредници.

Предотвратяване на преждевременното напускане и отпадането на младежи от образователната система

Намаляването дела на преждеременно напусналите образователната система е свързано с реализирането на мерки и политики като: изграждане на система за ранно предупреждение; организирането и провеждането на информационна политика спрямо младите хора във връзка с избора на професия и кариерно развитие; въвеждане на различни форми на обучение за привличането и задържането на застрашените от отпадане или вече отпаднали от училище. Основна институция, отговорна за осъществяването на инициативите и мерките в тази насока е МОН, което е предвидило реформи и инициативи за създаването на подходяща среда за намаляване дела на преждевременното напускане на образователната система; за привличането и задържането в различни форми на обучение и за професионална квалификация на вече отпаднали от системата; за издирването и активирането на лица в училищна възраст, които трайно не учат, не работят и не търсят пътища за социализирането си и/или за участието си в реалния процес на труда.

Една от основните причини за отпадане и преждеременно напускане на училище, дефинирана и в Стратегията за намаляване дела на преждеременно напусналите образователната система (2013-2020 г.) е здравният статус на лицето. За осигуряване и популяризиране на възможностите за обучение на лицата със специални образователни потребности (със здравословни проблеми) през 2015 г. е осъществен интензивен процес на интегрирано и включващо обучение, а именно:

○ Осигурени са подходящи условия за **интегрирано обучение в общообразователна среда** за 2 817 ученици от VIII до XII клас, подпомагани от 812 ресурсни учители, психолози, логопеди, учители на зрително затруднени деца и рехабилитатори на слуха и говора. За успешното представяне на учениците от XII клас в държавните зрелостни изпити е осигурена подходяща подкрепяща среда, в т. ч. и удължено време за явяването на тези изпити. На всеки ученик със специални образователни потребности се осигурява достъп до обучение по учебните програми на съответното училище, като в зависимост от образователните им потребности, за тях се осигурява обучение по индивидуална образователна програма и екип от специалисти;

○ През 2015 година бяха **утвърдени нови учебни планове за обучението на учениците с множество увреждания за специалните училища**: учебен план на средно общообразователно училище (I-XII клас) за деца с нарушено зрение – за обучение на ученици с нарушено зрение и с множество увреждания; учебен план на средно специално общообразователно училище (I-XII клас) за деца с увреден слух – за обучение на ученици с увреден слух и с множество увреждания;

През 2015 г. бе допълнена Наредба № 1 от 2009 г. за обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания. Допълненията конкретизират изискванията към прилагането на комбинираната форма на обучение в практиката при условията на дневна форма на обучение, а също са оптимизирани сроковете за насочване и приемане на учениците в специалните училища и децентрализиране процеса на насочване на учениците към интегрирано обучение или обучение в специални училища; въведена е единна методика на оценяване на потребностите на учениците със специални образователни потребности и оптимизиране работата на екипите с регламентиране начина на педагогическо оценяване с функционална оценка на потребностите на учениците. Промените регламентират и облекчаване на начина за обучение на учениците, настанени в социални услуги в общността, както и на обучението на учениците с умствена изостаналост и с множество увреждания до 18-годишна възраст, настанени в социални услуги с възможност за провеждане и в самата социална услуга.

Използване на различни форми на обучение за задържане на младежите в образователната система и за завръщане на преждевременно напусналите училище

Прилагането на форми на обучение, различни от дневната, е възможност за продължаване на обучението/образованието от лица в риск от отпадане/отпаднали от формалната образователна система. По-широкото познаване и прилагане на форми, различни от дневната, е основен инструмент за продължаване на обучението за тези лица в гимназиална степен, които по различни причини не могат да се обучават в дневна форма. Популяризирането на такива форми е положително за успешното завършване на средно образование за лица над 16 годишна възраст, вкл. и преждевременно напуснали образователната система. В процеса на реинтеграция се залага особено на неприсъствени форми и на такива, които са извън работното време, подходящи за работещите млади хора. Полагат се усилия преждевременно напусналите училище да придобият подходяща за тях професионална квалификация в подходящи форми и съобразно причините за попадане в риск от отпадане. Така например, за лица, които по здравословни причини не могат да се обучават в дневна форма се прилагат други форми, които осигуряват обучение в различни срокове и обстановка, съобразно здравословното състояние на лицето. В резултат от предприетите действия, през учебната 2015/2016 г.:

- в комбинирана форма, която се прилага за ученици със специални образователни потребности, се обучават 52-ма ученици (при 47 през учебната 2014/2015 г.);
- в индивидуална форма по здравословни причини са 356 лица (при 305 обучавани през учебната 2014/2015 г.);
- учениците от VIII до последен гимназиален клас в самостоятелна форма на обучение по здравословни причини са 59 лица (при 91 през учебната 2014/2015 г.).

За лица, които са напуснали или са в риск от отпадане от формалната образователна система по други причини (социални, семейни, образователни, икономически) училището осигурява възможности за обучение в гимназиална степен в други форми. Данните от Центъра за информационно осигуряване на образованието за учебната 2015/2016 г. показват:

- броят на обучаващите се в самостоятелна форма над 16 годишна възраст е сред предпочитаните, извън дневната - над 15 300 са обучаемите през настоящата учебна година (при над 18 800 през учебната 2014/2015 г.);

- задочната форма осигурява достъп до обучение и придобиване на квалификация на лица, които не могат да се обучават в рамките на определеното в закона време за дневна форма. Забелязва се трайна тенденция тази форма да е втората по брой обучаеми след дневната, като се запазва над 13 000 – 14 000 през последните две години;
- във вечерна форма през настоящата учебна година са се обучавали над 5 500 (при близа 7 000 през учебната 2014/2015 г.);
- в последните две учебни години в IV степен на професионална квалификация са записани и се обучават между 1 800 и 1 300 млади хора, най-голям е броят на обучаваните в задочна форма – над 1 000 души на година;
- общият брой на записаните във всички форми на обучение през настоящата учебна година в гимназиална степен е над 355 400. Почти 10% от всички записани в дневна форма (35 300 души) са записани в следните три форми в гимназиална степен: самостоятелна над 16-годишна възраст, задочна и вечерна.

Привличането и задържането в системата на професионалното образование и обучение е сред задачите, от компетентностите на МОН. Приоритетните действия, осъществени през 2015 г. са в няколко направления:

- В процеса на регламентиране и практическа реализация на **обучението чрез работа (дуално обучение)**:

- издадена бе Наредба № 1 от 08.09.2015 г. за условията и реда за провеждане на обучение чрез работа (дуално обучение), в сила от 11.09.2015 г.;
- през учебната 2015/2016 г. по пилотни проекти се организира обучение чрез работа (дуално обучение), като се прилагат разработените по проектите учебни планове за обучение по 7 професии и 9 специалности (напр. в Панагюрище с участието на Сдружението на предприемачите);
- по проекта „Швейцарска подкрепа за въвеждане на принципите на дуалното обучение в българската образователна система (2015-2020)“ през учебната 2015/2016 г. са заложили две професии: (1) „Техник-технолог в хранително-вкусовата промишленост“, специалност „Производство и преработка на мляко и млечни продукти“; (2) „Машинен техник“, специалност „Машини и системи с цифрово-програмно управление“. Проектът се апробира в ПГХВТ „Проф. Георги Павлов“ – София и ПГМЕТ „Иван Хаджиенов“ – Казанлък.

- В процеса на сближаване на професионалното обучение и реалната практика, през 2015 г. приключи изпълнението на проекта „Ученически практики“, финансиран по ОП РЧР, съфинансиран от Европейския социален фонд. Участваха над 5 000 работодатели, които са публикували над 10 000 обяви за индивидуална и групово практика. В веб-базираната система (praktiki.mon.bg) на проекта са се регистрирали 407 гимназии, от тях 368 са изпратили ученици на практика. За целия период на действие на проекта са участвали общо 48 278 ученици, като 46 525 от тях успешно са завършили практиката си. (<http://praktiki.mon.bg/upraktiki/?m=11>; <https://www.facebook.com/pages/Ученически-практики>; www.youtube.com).

Изграждане на национална система за валидиране на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално и/или самостоятелно учене

- За **въвеждането в практиката на процеса на валидиране на компетентности**, беше прието допълнение към Наредба № 4/16.04.2003 г. за документите за системата на народната просвета, с което се регламентираха документите за валидиране на професионални знания, умения и компетентности: удостоверение за валидиране на професионална квалификация по част от професия; свидетелство за валидиране на

професионална квалификация; дубликат на свидетелство за валидиране на професионална квалификация.

○ МОН приключи изпълнението на проект „Система за кариерно ориентиране в училищното образование”, финансиран по ОП РЧР и съфинансиран от Европейския социален фонд на стойност 9 525 000 лв. Целите на проекта бяха насочени към развитието на ефикасна система за професионално консултиране и ориентиране за различните етапи на образователната система; към подготовката на квалифицирани кариерни консултанти, обучени в съответствие с международно признати стандарти; към изграждането на работещи модели за сътрудничество между училищното образование и пазара на труда. Създадени са 28 центъра за кариерно ориентиране на учениците, наети са 150 кариерни консултанти за предоставяне на услуги по кариерно ориентиране на ученици, родители, учители, граждани и др. При планирани за участие в програмата 502 779 ученици, към 31 ноември 2015 г. в програмата са включени общо 535 000 ученици. В над 80% от училищата на територията на страната са осъществени дейности по проекта. В дейностите са включени ученици от държавни, общински и частни училища; от общообразователни, профилирани и професионални училища към МОН; от училища по изкуствата и културата към Министерството на културата и от спортни училища към ММС. Специално внимание се отделя на учениците от Домовете за деца, лишени от родителски грижи. По проекта е създаден Национален портал за кариерно ориентиране на учениците (<http://orientirane.mon.bg>)

***Изграждане на система за ранно предупреждение
относно младежи, с високи рискове от отпадане
от формалната образователна система***

Една от задачите на МОН при изпълнението на НПИЕГМ е свързана с **прилагането на мерки за намаляване броя на отпадналите и за прилагането на система за ранно предупреждение**. През учебната 2013/2014 г. 17 794 лица са напуснали училищната система. 5 587 от напусналите са от гимназиален етап (от IX до XIII клас), а причините за напускането им са: семейни причини – 2 750; нежелание да продължат образованието - 1 424; заминаване в чужбина - 1 152. Данните показват, че през последните три години има тенденция към намаляване на броя им (през учебната 2012/2013 - 5 708; през учебната 2011/2012 - 5 978), но това е свързано и с намаляването на общия брой лица в тази възрастова група. И през трите години най-големият брой лица са напусналите училище по семейни причини.

Нетният коефициент на записаните в гимназиален етап през последните години е приблизително еднакъв: през 2013/2014 учебна година е 82.2; през учебната 2012/2013 г. – 83; през учебната 2011/2012 – 82.1.

По данни от ЕВРОСТАТ, през 2014 г. делът на преждевременно напусналите училище млади хора в Р България е 12.9 %. През предходните две години този процент се запазваше на стойност от 12.5%. Данните показват, че в Югоизточен и Южен централен райони се отчита намаление, докато в останалите райони е налице увеличение на този процент. Най-висок се запазва делът в Северозападен район, най-нисък – в Югозападен район на планиране.

В резултат от дискусии с повече от 600 души - представители на всички заинтересовани страни, проведени в рамките на срещи в 6^{-те} района на планиране, бяха споделени добри практики в областта на ранното предупреждение, прилагани в училища и общини. Част от тези практики са публикувани и на сайта на МОН, което създава възможност за прилагането им и в други институции.

В Междинния отчет (м. март - април 2015 г.) за резултатите от Плана за 2014-2015 г. в изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013-2020 г.) и в Междинния доклад за изпълнението на двегодишния план, представен в Министерския съвет към 31.10.2015 г., са отразени постиженията и са посочени по-нататъшните стъпки за реализирането на системата за ранно предупреждение.

През 2015 г. бе подписано и Споразумението за реализация на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013-2020). Всяка от страните на национално ниво – МОН, ММС, МК, МЗХ, МТСП, МРРБ, МВР, ДАЗД, НСОРБ и двата национално представителни синдиката, се споразумяха за участие по компетентност, вкл. чрез съвместни дейности за реализиране на системата за ранно предупреждение.

В края на 2015 г. МОН възложи разработването на пилотен проект на система за ранно предупреждение в детски градини и училища на Северозападен и Югоизточен райони за планиране. Крайният срок за представяне на модела е средата на м. юни 2016 г., след което ще стартира апробиране в подбрани общини и образователни институции от двата района на планиране с участието на всички заинтересовани страни.

През 2015 г. продължи изпълнението на мерки и дейности чрез национални програми за развитието на средното образование – 2015 г.:

- По мярка „Без отсъствия“ от НП „На училище без отсъствия“ с 1 000 000 лв. се финансират училищни програми за намаляване на отсъствията (особено неизвинените); за осъществяване на превенция и за по-добра връзка между заинтересованите страни (директорите и педагогическите екипи с родители, ученически и родителски съвети); за намаляване на отсъствията и за повишаване интереса към образованието и обучението на учениците в риск от отпадане. През финансовата година са постъпили и се финансират 114 проектни предложения вкл. от 21 професионални гимназии и 26 средни общообразователни училища.
- По НП „Модернизиране на системата на професионалното образование“ са утвърдени и се финансират проектите на 38 професионални гимназии на обща стойност 3 038 929.33 лв., със съфинансиране от страна на бизнеса 451 155.00 лв.
- По НП „Създаване на достъпна архитектурна среда“ с 1 000 000 лв. се финансират 44 проекта от държавни училища, вкл. 6 училища към Министерството на земеделието и храните и 3 към Министерството на културата. 12 от проектите са в специални училища (помощни и помощни училища-интернати); останалите са от професионални гимназии. Изграждането на достъпна архитектурна среда е задължително, съгласно чл. 36 от Закона за интеграция за хора с увреждания, независимо от това, дали в училището се обучават ученици със специални образователни потребности. Благодарение на програмното финансиране се създават условия за подобряване на средата и са изградени: 4 рампи; 17 адаптирани санитарни възли; 19 - прилежаща инфраструктура; 6 асансьори; 11 са доставените и монтираните платформени съоръжения.
- В изпълнение на НП „Информационни и комуникационни технологии в училище“ през 2015 г. бяха инвестирани над 2 500 000 лв. за въвеждане на съвременни технологии за достъп до информация и обучение в 293 училища, с което значително се подобряват условията за качествено образование, както и интереса на учениците към обучението с нови технологии.

Младежките информационно-консултантски центрове

През 2015 г. Младежките информационно-консултантски центрове (МИКЦ), финансирани от ММС по реда на Националната програма за младежта, продължиха изпълнението на дейности за информиране и активиране на младежи на местно ниво. През годината са обхванати общо 212 721 младежи (от които 131 582 са във възрастовата група 15 - 24 г.). От тях 16 320 са в неравностойно положение (в т. ч. младежи от малцинствата, с икономически и социални трудности, с образователни трудности и културни различия, с увреждания и здравни проблеми), 7 518 са безработни, 15 225 са заети, 56 440 са ученици, а 17 647 – студенти:

- 10 830 младежи са участвали в обучения;
- 107 523 са обхванати в информационни кампании и инициативи;
- 32 776 младежи са получили консултантски услуги;
- На 107 523 е предоставена специализирана информация.

Специалистите в МИКЦ^{-овете} са осъществили 1 942 консултации на младежи, организирани са 402 обучения и 550 кампании и инициативи. 51 878 от обхванатите младежи (15 – 29 г.) са от големите градове, 19 229 са от малките градове, 7 207 са младежите от селата. 6 318 са младежите от столицата, които са обхванати в дейността на центрoвете.

Част от дейностите по проектите на МИКЦ са пряко свързани с младежката безработица и активирането на младежите за включване в пазара на труда. Реализирани са тематични обучения за развитие на социални умения, формиране на предприемаческа култура, стимулиране на кариерната ориентация, мотивация за работа, трудови правоотношения и др.

През 2015 г. експертният екип на ММС разработи проект на Национална програма за младежта за периода 2016-2020 г. Документът бе изготвен на базата на извършен анализ от изпълнението на Програмата за периода 2011-2015 г., изводите и препоръките от реализираната външна оценка на програмата, както и на представените становища от неправителствения сектор в рамките на проведеното от ММС обществено обсъждане. Основната подпрограма по която ще се финансират проекти, ще бъде отново „Развитието на мрежата от Младежки информационно-консултантски центрове в страната“.

В новия програмен документ са прецизирани дейностите, които ще се финансират, като е поставен акцент върху повишаване качеството на младежката работа, повишаване на значението и ползите от неформалното образование за развитието на младите хора, както и насърчаване на капацитета на неправителствения сектор по отношение на предоставяне на услуги за българските младежи.

Стремежът е действието на Програмата да бъде фокусирано върху подкрепа на дейности, които ще дадат добавена стойност върху политиките в областта на образованието и социалното включване и ще отговорят адекватно на социално-икономическите предизвикателства.

Насърчаване предприемачеството сред младите хора и обучението по предприемачество в училищата

Насърчаването на предприемачеството сред младите хора и обучението по предприемачество в училищата са сред основните мерки в област „Предприемачество“ от Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020 г. В процеса на обучение се следи младите хора да получават знания в областта на предприемачеството с цел след завършване на образованието си да имат знания да осъществят предприемаческа инициатива. Проект “stARTs” на Министерство на икономиката се изпълнява за трета поредна година и целта му е създаването на тренировъчни предприятия и получаване на знания за стартиране и управление на бизнес от ученици в училищата по изкуствата и в спортните училища. В учебните планове на тези училища липсва обучение по предприемачество. Проектът работи с 5 училища годишно, които се намират в София и Пловдив. През 2015 г. са създадени 10 тренировъчни предприятия и са обучени по предприемачество около 80 ученици. Този проект е важен, тъй като учениците от тези училища имат специфични умения и качества да бъдат успешни предприемачи. Положителните резултати от този проект са доказателство, че обучението по предприемачество на ученици е добра практика и трябва да бъде включено в учебните планове в системата на средното образование.

Идентифициране и активиране на младежите, които не учат, не работят и не са регистрирани в бюрата по труда

Националната политика за младите хора, в контекста на изпълнение на НПИЕГМ, изисква те да бъдат идентифицирани и активирани - да им бъде оказана подкрепа за започване на работа, включване в обучение или връщане в образователната система. За достигане до младежите, които нито се обучават, нито са заети и не са регистрирани в бюрата по труда (NEETs) и за тяхното активиране, от началото на 2015 г. МТСП и АЗ прилагат нов подход, посредством промени в Национална програма „Активиране на неактивни лица“. Програмата бе допълнена, с което бе дадена възможност на общините да назначат младежки медиатори, чиято основна дейност е посредничество между икономически неактивните младежи и институциите, които им предоставят подходящите социални, здравни, образователни и др. услуги, допълващи посредническите услуги, предоставяни от бюрата по труда. През 2015 г. със заповед на министъра на труда и социалната политика бяха одобрени 90 общини (тези с най-висок брой неактивни младежи), които реализираха дейности за подбор и наемане на младежки медиатори, като в общините София, Варна, Пловдив, Бургас и Сливен са назначени повече от един младежки медиатори, предвид много високия брой неактивни млади хора (в посочените общини, по данни на НСИ към 01.02.2011 г., броят на младежите на възраст 15 - 29 навършени години, които не са в заетост или образование, е над 10 000). През 2015 г. 99 младежки медиатори са преминали обучение за придобиване на професионална квалификация по част от професията „Сътрудник социални дейности“, което съгласно Програмата е задължително условие за започване на работа. След успешно завършено обучение, 98 от младежите работят на терен, поетапно назначени от месец май 2015 г. В работата си младежките медиатори си сътрудничат с трудовите посредници и с ромските медиатори от местните бюра по труда. В резултат от изпълнението на Националната програма „Активиране на неактивни лица“ в бюрата по труда са регистрирани 3 092 неактивни младежи до 29г. Ежемесечно се събира информация от младежките медиатори за осъществените от тях дейности. В резултат от работата им (по информация предоставена от младежките медиатори) в бюрата по труда са регистрирани 1 398 младежи до 29 г., 281 от които са започнали работа с посредничеството на бюрата по труда, а 340 – с помощта на

младежките медиатори. В периода май – декември 2015 г. младежките медиатори са осъществили контакт с 5 323 младежи, идентифицирали са 3 982 неактивни младежи, консултирали са 5 078 младежи, 2 030 младежи са били подпомогнати при осъществяването на контакт с организация/институция с оглед активирането им.

Значителни дейности за активиране на неактивни младежи се осъществиха и от бюрата по труда. Пример за това са т.нар. младежки трудови борси. През 2015 г. са проведени 29, в рамките на които работодателите и младежите се срещнат, без предварителни ангажименти. В проведените младежки трудови борси са участвали 6 724 младежи до 29 г. (от тях 2 065 до 24 г.) и 5 651 от тях са започнали работа след участието си в трудова борса (1 568 от започналите работа са младежи до 24 г.). Младежите са заели 92.2% от обявените 6 130 работни места от 589 работодатели. 31.7% от постъпилите на работа младежи не са били регистрирани в бюрата по труда.

Неактивните младежи са приоритетна група и по ОП РЧР 2014 – 2020. Програмата има специален инвестиционен приоритет, в който са концентрирани мерки за младежи до 29 г., сред които безработни и неактивни лица от групата NEETs. По отношение на младите хора се предвижда прилагането на цялостен подход, при който лицето се подкрепя от момента на идентифицирането му като неактивно лице, до осигуряването на подкрепа за интеграцията му на пазара на труда. Услуги ще бъдат предоставяни не само от АЗ, а ще бъдат включени и всички заинтересовани страни, включително НПО, работещи с млади хора, частни трудови посредници, социални партньори и др.

С изключителна насоченост към младежите от групата NEETs е операция „Активни“. В рамките на схемата ще се реализират комплексно мерки за идентифициране на икономически неактивни младежи до 29 г., които не са в образование или обучение, както и дейности за улесняване включването им на пазара на труда. Реалното изпълнение на дейностите ще започне през 2016 г. Очаква се по операцията да бъдат обхванати 8 700 неактивни лица на възраст от 15 до 29 г. Младежите ще бъдат активирани с цел включване в пазара на труда чрез реализиране на информационни кампании и събития; трудови борси; индивидуална работа с лицата и определяне на потребностите; професионално ориентиране; психологическо подпомагане и др. Ще се финансират мотивационни обучения за активно търсене на работа, както и такива за придобиване на професионална квалификация или ключови компетентности в областите чуждозиково обучение и дигитална компетентност, но съобразени с потребностите на работодателя. По схемата беше дадена възможност да кандидатстват работодатели в партньорство с неправителствени организации; организации, предоставящи посреднически услуги на пазара на труда; центрове за информация и професионално ориентиране; центрове за професионално обучение; социални партньори; общини и райони на общини и общински предприятия. Размерът на предоставяното финансиране е между 200 000 и 391 166 лв., а общият бюджет на операцията е 26 млн. лв.

Важна дейност в процеса по достигане и идентифициране на неактивните младежи е популяризирането на НПИЕГМ и на възможностите, които Плана предоставя за младите хора посредством включените в него мерки и дейности. В тази връзка, през август 2015 г. МТСП кандидатства по покана за проектни предложения VP/2015/005 (ЗиСИ – Прогрес: Дейности за споделяне на информация и достигане до младите хора за Европейската гаранция за младежта) с проектно предложение „Повишаване на информираността сред младежите относно Гаранцията за младежта в България“.

Основната цел на проектното предложение (вече одобрено от Европейската комисия) е да се популяризират възможностите за младите хора по НПИЕГМ, за което ще се изпълняват следните дейности:

- Разработване и поддръжка на национален он-лайн портал за Гаранцията за младежта в България;
- Идентифициране, документиране и разпространение на 5 успешни примера, свързани с конкретни младежи, бенефициенти по Гаранцията за младежта;
- Провеждане на 6 информационни дни за популяризиране на Гаранцията за младежта и възможностите по нея, провеждане на 2 семинара на местно ниво и на 1 конференция с международно участие;
- Разработване на Наръчник за идентифициране и активиране на младежи от групата NEETs.

Реализацията на проекта ще стартира през първото тримесечие на 2016 г. и ще продължи 18 месеца.

2.4. Подкрепящи мерки за интегриране на пазара на труда

Равнището на безработица сред младите хора в страната все още остава високо, особено сред някои групи младежи: с ниско или нетърсено образование, с липса на професионална квалификация, с липса на професионален и/или трудов опит, без ключови умения и трудови навици, преждевременно напуснали училище, както и загубилите трудова мотивация поради продължителен престой без работа и тези с ниска активност. За преодоляване на пречките пред младежите и за подпомагане трудова им реализация са предприети разнообразни действия:

- Обучение за придобиване на професионална квалификация и/или ключови компетентности, търсени на пазара на труда;
- Подкрепа за намиране на работа на първичния пазар на труда;
- Подкрепа за създаване на работни места за наемане на безработни младежи, регистрирани в бюрата по труда;
- Осигуряване на стажуване на работно място за младежи с образование и квалификация;
- Осигуряване на чиракуване за младежи с ниско равнище на образование и без квалификация;
- Субсидиране на временна заетост;
- Предоставяне на услуги от мрежата на европейските служби за заетост (EURES).

Действията за интегриране на пазара на труда включват конкретни мерки и програми, даващи възможност на младите хора да започнат първа работа, да стажуват, чиракуват, да се обучават на работното място или да участват в друга форма на обучение. При изпълнението на мерките за интеграция на пазара на труда, младежите са приоритетна целева група за включване във всички, подходящи за тях, програми и мерки.

През 2015 г. продължава изпълнението на действия и инициативи за интеграцията на пазара на труда на младежи до 29 г., регистрирани в ДБТ, както по мерки и програми, финансирани със средства от държавния бюджет, така и със средства от ЕСФ/ИМЗ. През 2015г. на всички новорегистрирани младежи до 29 г. (98 830 младежи), вкл. младежите до 24 г. (46 254 младежи), са изготвени индивидуални планове за действие. Младежите са мотивирани за активно поведение на пазара на труда чрез осигуряване на възможности за заетост, чиракуване, стажуване или обучение.

В рамките на 4 месеца от регистрацията, с посредничеството и подкрепата на трудовите посредници, през 2015 г. работа са започнали:

- 42 164 младежи до 29 г. (вкл. 17 070 младежи до 24г.) на първичния пазар на труда;
- 14 704 младежи до 29 г. (вкл. 7 310 са младежи до 24г.) по програми и мерки за заетост, стажуване и чиракуване, финансирани със средства, както от държавния бюджет, така и от ОП РЧР.

В различни форми на обучение са включени 1 038 младежи до 29 г. (вкл. 489 до 24 г.).

Програми, мерки и операции за заетост и обучение на безработни младежи

Общо в програми и мерки за заетост, финансирани със средства от държавния бюджет са участвали 6 169 младежи до 29 г. (от тях 3 014 до 24 г.). Сред програмите и мерките, осигурили най-голяма заетост за младежи през 2015 г. са:

- Програма „Старт на кариерата”, която дава възможност на младежи със завършено висше образование, до 29-годишна възраст, в рамките на 9 месеца да придобият трудов стаж и опит по своята специалност чрез работа в публичната администрация. През 2015 г. в нова заетост са включени 1 002 младежи до 29 г.;
- По мерки за субсидирана заетост, по реда на Закона за насърчаване на заетостта е осигурена заетост на общо 1 484 младежи до 29 г. (от тях 676 до 24 г.). Посредством субсидии, работодателите се насърчават да наемат безработни младежи, вкл. за стажуване, чиракуване или на непълно работно време, съобразно образователно-квалификационния профил на младежа и продължителността на периода на безработица;
- Регионалните програми за заетост и обучение са дали възможност за заетост на 329 младежи до 29 г. (от тях 149 са младежи до 24 г.). Регионалните програми за заетост са специфичен инструмент за решаване на проблемите на местните пазари на труда;

В Ателиета за търсене на работа за усвояване на знания и умения за търсене на работа и представяне пред работодател, през 2015 г. са включени 30 702 младежи до 29 г., от които 15 795 са младежи до 24 г. (3 409 от младежите до 24 г. са роми). Ателиета за търсене на работа се провеждат във всички бюра по труда в страната.

Услугата **индивидуално психологическо подпомагане** се предоставя от психолози, назначени по Национална програма „Активирание на неактивни лица”. През 2015 г. са консултирани 1 996 младежи до 29 г., от които 946 са до 24 г. (227 от младежите до 24 г. са роми). В **групови консултации за психологическо подпомагане** са участвали 4 344 младежи до 29 г., от които 1 692 са до 24 г. (167 от младежите до 24 г. са роми).

През 2015 г. **мениджърите на случай**, назначени по Национална програма „Активирание на неактивни лица” са предоставили услугата индивидуално консултиране и са осъществили контакт със социални, здравни, образователни и др. институции за преодоляване на пречките за започване на работа на 1 583 младежи до 29 г., от които 732 са младежи до 24 г. (167 от младежите до 24 г. са роми)³.

По ОП РЧР са предвидени инвестиции за подкрепа наемането на младите хора в реалната икономика, като същевременно се създаде основа за успешното им участие на

³ Данните за постъпилите на работа и включените в обучение и мотивация младежи се отнасят за младежите с регистрация в бюрата по труда до 4 месеца след датата на регистрация. Данните за младежите с предоставена услуга индивидуално консултиране от кейс-мениджър, индивидуално психологическо подпомагане, групово консултиране, участие в Ателие за търсене на работа и участие в трудови борси се отнасят за всички регистрирани младежи.

пазара на труда и в бъдеще. През 2015 г. започна и реалното изпълнение на дейностите по операция „Младежка заетост“ в рамките на ОП РЧР 2014 – 2020 г. По операцията се стимулират работодателите да наемат младежи до 29-годишна възраст за придобиване на професионален опит и практически умения чрез стажуване/обучение на работното място, за период от 6 месеца, с определен от работодателя наставник. За посочения период на работодателите се покриват разходите за възнаграждения и социално-осигурителните плащания за сметка на работодателя, за наетите младежи. Възнаграждението в периода на стажуване за един младеж е в размер на минималния осигурителен доход (МОД) за съответната основна икономическа дейност и квалификационна група професия, а за обучение на работното място – в размер на 90% от минималната работна заплата за страната за нает младеж, както и половината от минималната работна заплата - за неговия наставник.

По схемата се предвижда работодателите да бъдат стимулирани да сключат безсрочен трудов договор със стажувал/стажуващ младеж за заемане на длъжност, съответстваща на квалификацията му. Насърчаването на работодателите ще се осъществява посредством покриване на разходите на работодателя за социално и здравно осигуряване на наетия младеж, за срок от 6 месеца от началото на безсрочния договор.

Обхватът на операцията позволява всички фирми, които развиват икономически дейности, с изключение на тези, които са извън приложното поле на Регламент 1407/2013 г., да се включват в нея. От сключените договори с работодатели, около 70% от тях са микро предприятия, около 21% малки предприятия, около 8% - средни предприятия и почти 1% - големи предприятия.

През годината са подадени 8 843 заявки за общо 29 201 работни места, от които 13 111 работни места за стажанти и 16 090 работни места за обучение на работното място. Към 31.12.2015 г. са сключени 2 999 договора с работодатели на стойност 18 597 018,21 лв., от одобрените за сключване по двете фази общо 3 324 договора с 3 005 работодатели на обща стойност 20 775 478,14 лв. Включените в заетост безработни младежи са общо 4 865, от които за стажуване – 1 635 лица и за обучение на работното място – **3 320** лица.

За намаляване на младежката безработица, по ОП РЧР са предприети и други действия чрез операции, насочени към повече възможности за придобиване на нови, адекватни на нуждите на бизнеса умения и възможности за започване на работа. Операция „Обучение и заетост за младите хора“ се изпълнява от АЗ, като работодателите имат възможност да подават в ДБТ заявления за наемане на безработни лица. В рамките на операцията се предвижда безработните младежи да бъдат предварително обучени по професии и ключови компетентности, посочени от работодателя преди да започнат работа. В случай, че младежите разполагат с необходимата квалификация и не се нуждаят от включване в обучение, същите ще бъдат насочвани директно към заявени от работодатели работни места, които ще получават субсидии за наетите по програмата. Очакванията са в дейности по операцията, която е с бюджет 115 млн. лв., да бъдат включени 23 000 безработни младежи до 29 г., като поне 17 250 от тях при напускане на операцията следва да бъдат ангажирани с образование/ обучение, да получават квалификация или да имат работа. От началото на 2016 г. стартира набирането на заявки от работодателите.

Операция „Ново работно място 2015“, която не се финансира със средства от Инициативата за младежка заетост, включва като една от приоритетните си групи неактивни и безработни младежи до 29 г. Работодателите ще бъдат стимулирани да наемат такива лица не само чрез осигуряване на финансиране на професионално обучение или обучение по ключови компетентности и последващо предоставяне на

субсидирана заетост за период до 12 месеца, но и чрез закупуване на оборудване, обзавеждане, дълготрайни нематериални активи и стопански инвентар за новоразкритите работни места. Размерът на безвъзмездната помощ за индивидуален проект е между 50 000 и 391 166 лева. Интересът на работодателите към тази операция бе огромен, предвид което бюджетът ѝ бе увеличен със 100 млн. лв.

От стартирането на реализацията на НПИЕГМ АЗ провежда проучване относно информираността на младежите до 24 годишна възраст за инициативата „Гаранция за младежта” чрез попълване на анкетна карта при регистрацията в бюрото по труда. Анкетата включва два въпроса: (1) „Знаете ли какво представлява инициативата „Гаранция за младежта”?” и (2) „От къде научихте за инициативата „Гаранция за младежта”?”. Обобщените резултати от проведеното анкетирание през 2015 г. показват, че от попълнените анкетата 45 204 младежи, положителен отговор на Въпрос 1 са дали 43 463 лица, а отрицателно са отговорили 1 741 младежи.

Разпределението на отговорите на Въпрос 2 е следното:

От средствата за масова информация	От близки и познати	От Интернет	От бюрото по труда	От работодателите	От младежки организации	От НПО	От други източници
2 848	2 448	3 773	41 537	913	233	75	72

Видно от таблицата, най-много младежи са научили за инициативата от бюрата по труда, следвано от средствата за масова комуникация, интернет и близки и приятели, като част от младежите са посочвали повече от един отговор. Трудовите посредници от ДБТ информират всеки младеж относно Европейската гаранция за младежта, предоставяните услуги и възможности за реализация на пазара на труда. При провеждане на индивидуалните консултации, трудовите посредници в ДБТ предоставят на младежите информационни брошури за Европейската гаранция за младежта, както и за възможността за участие в Ателие за търсене на работа.

И през 2015 г. социалните партньори имаха конкретен принос в действията за подпомагане трудовата реализация на младежите:

- В рамките на проект „Шанс за работа“- 2015 г. (изпълняван от КНСБ) бяха професионално ориентирани и мотивирани 947 младежи. 947 младежи бяха обучени по ключова компетентност „Работа в екип“, а 426 младежи - обучени по професия „Социален асистент“, специалност „Помощник - възпитател в отглеждането и възпитанието на деца“. Успешно завършили обучението младежи до 24 г. са 914 души, което представлява 96.5% от първоначално включените в обучение. Отчитайки и анализирайки резултатите от проведените обучения, както и професионалното ориентирание, се потвърди необходимостта от сериозна мотивация на тази целева група, с цел повишаване на техните умения и компетентности и квалификация за последваща успешна реализация на пазара на труда. С младежите са работили 96 психолози и преподаватели. Обучението по двете професии е проведено на конкретното работно място, в реална работна среда. Впоследствие 2/3 от стажуващите са останали на работа в съответните детски заведения.
- В периода април - май 2015 г. в рамките на проект на „Младежки форум 21 век“ по Регионална програма за заетост и обучение (включена в НПДЗ-2015 г.), бяха обучени по част от професия общо 20 души от община Смолян - 12 от тях по част от професия „Офис мениджър“, а останалите 8 души - по част от професия „Готвач“. Обучението на работното място и последващото стажуване е

проведено в партньорство с хотелиери от гр. Смолян, които са наели на постоянен трудов договор, след стажуването по проекта, 8 от обучените младежи. Обучени са и 12 младежи от гр. Русе за шивачи, които след приключване на обучението са назначени на трудов договор във фирма „Маркан“ АД.

- По проект „Посоки“ (изпълняван от КТ „Подкрепа“) безработните младежи са една от приоритетните групи. През 2015 г. са включени 670 младежи до 29 г. (от тях 369 до 24 г.). Младежите са участвали в дейности по професионално ориентиране, мотивационно обучение, в курсове за придобиване на ключови компетентности и професионална квалификация, в субсидирана и несубсидирана заетост.
- Сред целевите групи по проект „Уча и успявам в България“ (изпълняван от АИКБ) са безработни младежи до 29 г. с ниска мотивация за труд, липса на квалификация, липса на трудов опит. През 2015 г. 400 младежи до 29 г. (в т.ч. 228 до 24 г.) са включени в проекта. Бенефициентите по проекта са включвани в професионално ориентиране, мотивационно обучение, в обучения за придобиване на ключови компетентности или професионална квалификация, в субсидирана заетост и в заетост на първичния пазар на труда.
- Целева група по проект „От професионално обучение към ефективна заетост“ (изпълняван от БСК) са безработни младежи до 29 г. с подгрупа до 25 г., младежи, които нито се обучават, нито са заети. По проекта са участвали 162 младежи до 29 г. (от тях 121 до 25 г.). по проекта е осигурявано обучение по ключови компетентности и субсидирана заетост за период от 3 месеца.

Предприемаческата инициатива е подход за осигуряване на трайна заетост. В тази насока, Министерството на икономиката (МИ) изпълнява мерки, насочени към стартиране на самостоятелен бизнес сред младите хора, стимулиране на предприемаческата инициатива и обучението по предприемачество в средните училища.

През януари 2015 г. МИ завърши проект „Техностарт“, чрез който от държавния бюджет се финансира създаването на 19 предприятия от български студенти, докторанти и наскоро дипломирани студенти, като им се предостави безвъзмездна финансова помощ в размер на до 20 000 лв. за всеки одобрен бизнес план в областта на промишлеността, IT услугите и научната и развойна дейност. Общата стойност на проекта бе 380 000 лв.

Целта на проекта бе да се насърчи създаването на нови предприятия от млади хора в приоритетни сектори на икономиката. През 2015 г. МИ отчете напредъка по проектите и целесъобразността на изразходване на средствата за закупуване на машини и оборудване, софтуер, за регистрация на патент или полезен модел, за заплащане на наеми, режийни, материали и консумативи.

През 2015 г. фондовете за финансиране на стартиращи иновативни предприятия Eleven и LaunchHub, които са част от програма „Джереми“ към Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“ 2007-2013 г., са финансирани 22 стартиращи иновативни предприятия от следните сектори: информационни и комуникационни технологии, информатика, софтуерни продукти, хардуер и здравни технологии. В тези предприятия са създадени около 50 нови работни места в посочените сектори.

3. Финансиране

Предвиденото в НПИЕГМ финансиране е от средствата от държавния бюджет за осъществяване на активната политика на пазара на труда, средства от ЕСФ по реда на ОП РЧР 2007 – 2013 г., както и по ОП РЧР 2014 – 2020 г., в чиито рамки средствата са, както от ЕСФ, така и от Инициативата за младежка заетост (ИМЗ).

Реализацията на мерки и програми за заетост и обучение на младежи през 2015 г. се финансираше със средства от държавния бюджет за активна политика на пазара на труда (по реда на Националния план за действие по заетостта през 2015 г.) и бе допълнено със средства от ИМЗ/ЕСФ, посредством изпълнението на първата операция по ОП РЧР 2014 – 2020 г. – „Младежка заетост“.

От средствата за активна политика на пазара на труда са финансирани дейности за субсидиране на заетост и обучения, както и за идентифициране и активиране на неактивни младежи (в изпълнение на Национална програма „активиране на неактивни лица“). По мерки и програми, насочени единствено към младежите са изразходвани средства в размер на 6 980 076 лв., което представлява 11.4% от общо изразходваните за програми и мерки средства от бюджета за активна политика на пазара на труда. В допълнение, младежите се насочват приоритетно по останалите програми и мерки, изпълнявани от АЗ, подходящи за тях. В резултат, от средствата за активна политика на пазара на труд, към младежка заетост и обучение са насочени общо около 16 млн. лв. (което представлява приблизително 27% от изразходваните през 2015 г. средства за програми и мерки).

По реда на ОП РЧР 2014 – 2020, към края на 2015 г. са програмирани операции с финансиране от ИМЗ и ЕСФ в размер на 176 000 000 лв.

4. Оценка и непрекъснато подобряване на схемите

За да се гарантира ефективно използване на средствата, а и за да се проследява напредъка по изпълнението на действията, насочени към младежите, важен акцент в изпълнението на НПИЕГМ са оценката и мониторингът на програмите и мерките. Съгласно предвиденото в НПИЕГМ, в България се прилага Методика за мониторинг и оценка на активните програми и мерки на пазара на труда. Пълният цикъл на наблюдение и оценка включва:

- Текущо наблюдение на изпълнението на програмите и мерките: ежемесечно АЗ предоставя в МТСП информация относно изпълнението на програмите и мерките, насочени към младежите. В допълнение, в рамките на дейността на Координационния съвет на всяко тримесечие се представя информация относно изпълнението на ангажиментите на организациите/институциите, отговорни за изпълнението на НПИЕГМ;
- Годишен анализ и оценка: настоящият доклад представя изпълнението на НПИЕГМ през 2015 г.

В допълнение към текущото отчитане на дейностите по НПИЕГМ и в изпълнение на Методиката за мониторинг и оценка на активните програми и мерки на пазара на труда, през 2017 г. е планирано провеждането на изследване на програмите и мерките, финансирани със средства от държавния бюджет, включително и на насочените към младежи, които са част и от НПИЕГМ, за оценка на техния брутен и нетен ефект. Оценката е част от проект BG05M9OP001-1.007-0001 „Повишаване ефективността на провежданата политика по заетостта“ по ОП РЧР 2014 – 2020 г.

През 2015 г. беше сключен договор за извършване на оценка на мерките по Инициативата за младежка заетост в рамките на приоритетна ос 1 на ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Съгласно чл. 19 на Регламент (ЕС) № 1304/2013, най-малко два пъти по време на програмния период Управляващият орган (УО) на Програмата следва да извърши оценка на ефективността, ефикасността и въздействието на предоставяната съвместно от ЕСФ подкрепа и специално разпределените средства за ИМЗ, включително и за изпълнението на Гаранцията за младежта. Резултатите от проведеното изследване ще бъдат използвани от УО, държавни институции и организации, имащи отношение към изпълнението на мерките от НПИЕГМ, членовете на Комитета за наблюдение (вкл. на участващите в него неправителствени организации), Европейската комисия и други заинтересовани страни с цел подобряване на качеството на изпълняваната програма. Пълният доклад от оценката ще бъде публикуван през 2016 г. на интернет страницата на УО за информация на всяка заинтересована страна.

Работата в изпълнение на Гаранцията за младежта е приоритет не само на национално равнище, но се мониторира и отчита и на ниво ЕС. Ежегодно държавите-членки представят напредъка си по изпълнението на националните си планове и получават оценка от Европейската комисия (ЕК) относно постигнатия напредък. В началото на декември 2015 г. МТСП представи изпълнението на НПИЕГМ, както и предприетите действия в отговор на специфичната препоръка към България, отнасяща се до младежите. В заключенията си ЕК посочи, че България е предприела стъпки за подобряване предоставянето на възможности по Гаранцията за младежта и за адресиране на специфичната препоръка към страната, касаеща достигането и активирането на неактивните младежи, които не са регистрирани в бюрата по труда. Въведен е широк спектър от дейности, като се следи за прилагане на интегриран подход спрямо маргинализираните групи. Комитета по заетостта приветства стъпките, предприети от българските власти по посока реформиране и насърчаване участието в професионално образование и обучение. ЕК отбелязва, че е постигнат напредък в развитието на правната рамка за дуалното обучение и са предприети нови мерки. Усилията в тази област следва да бъдат продължени. ЕК приветства и новия подход, възприет от МТСП, за идентифициране и активиране на младежите от групата NEETs посредством работата на младежките медиатори.

Въпреки напредъка, ограниченото съответствие на образователната система към нуждите на пазара на труда води до несъответствие между търсените и придобитите умения. Необходимо е засилване на мерките ранна интервенция и активиране. Налице са възможности за подобряване насочеността на активната политика на пазара на труда спрямо NEETs, в процеса на реформиране на службата за заетост. Много висок (над 50% през 2014 г.⁴) е делът на младежите, които повече от 4 месеца от регистрацията им не получават предложение, в контекста на Гаранцията за младежта, а насочеността и активирането на нискоквалифицираните и NEETs от ромски произход остава предизвикателство. За да се постигне целта на Гаранцията за младежта, България трябва да положи допълнителни усилия за прилагане на по-цялостен подход в активиране на младите хора в най-голяма нужда.

Мониторингът от страна на ЕК по изпълнението на НПИЕГМ продължава и през настоящата година, вкл. посредством регулярното събиране на данни, предоставяни от АЗ, за изпълнението на Гаранцията за младежта в България

---

⁴ По данни на ЕК от пилотното предоставяне на данни за изпълнението на Гаранцията за младежта в България

Заклучение

Основен приоритет и през настоящата година остава отправянето на качествено предложение за обучение, работа или за връщане в образователната система към младежите до четвъртия месец от регистрацията им в бюрата по труда.

По отношение на неактивните младежи, ще продължи работата по тяхното идентифициране от младежките медиатори, назначени в бюрата по труда, както и в изпълнение на одобрените проекти по операция „Активни“ (по ОП РЧР).

През 2016 г. ще се изпълняват сключените през 2015 г. местни споразумения за сътрудничество с оглед постигане на устойчиви резултати за активиране и трудова реализация на младежите на местно ниво.

Ще стартира изпълнението и на проект „Повишаване на информираността сред младежите относно Гаранцията за младежта в България“.

През настоящата година ще продължи изпълнението на операциите по ОП РЧР:

- „Младежка заетост“ – ще продължи включването в стажуване или обучение на работното място при реален работодател.
- „Активни“ – ще започне изпълнението на проекти, по които младежите ще бъдат активирани с цел включване в пазара на труда чрез реализиране на информационни кампании и събития; трудови борси; индивидуална работа с лицата и определяне на потребностите; професионално ориентиране; психологическо подпомагане и др. Ще се финансират мотивационни обучения за активно търсене на работа, както и такива за придобиване на професионална квалификация или ключови компетентности в областите чуждоезиково обучение и дигитална компетентност, но съобразени с потребностите на работодателя.
- „Обучения и заетост за младите хора“ (изпълнявана от АЗ) – безработни младежи ще бъдат предварително обучавани по професии и ключови компетентности, посочени от работодател с оглед назначаването им. В случай, че младежите разполагат с необходимата квалификация и не се нуждаят от включване в обучение, същите ще бъдат насочвани директно към заявени от работодатели свободни работни места, за които те ще получават субсидии.
- „Ново работно място“ (младежите са част от приоритетните групи по операцията) – работодателите ще бъдат стимулирани да наемат безработни и неактивни лица до 29 г. в своите проекти.

През 2016 г. е необходимо да се засили припознаването на Гаранцията за младежта в България от всички ангажирани институции и организации посредством конкретни действия, насочени към младежите.

Приложение 1

Обобщена информация за изпълнението на активните програми и мерки за заетост и обучение на регистрираните безработни младежи през 2015 г.

Показатели	Младежи до 29г. (вкл.)	Младежи до 24г. (вкл.)	
		Младеж и до 24г. (вкл.)	от тях роми
Всичко регистрирани към 31 декември 2015 г.	49 886	19 834	0
Регистрирани с продължителност на регистрацията до 4 месеца	24 901	10 249	0
Регистрирани младежи през месеца	7 144	3 079	0
Включени в консултиране и подпомагане при търсене на работа - безработни с предложена услуга, в това число новорегистрирани с изготвени индивидуални планове за действие	139 501	69 440	1 841
Включени в мотивация	858	417	23
Включени в обучение	180	72	2
Включени в стажуване	1 138	499	3
Включени в чиракуване	13	8	0
Започнали работа по мерки за заетост	1 585	880	44
Започнали работа по програми за заетост	2 954	1 208	138
Започнали работа по ОП РЧР	9 014	4 715	275
Започнали работа на първичния пазар	42 164	17 070	1 309
Отказали работа/квалификация/стажуване/чиракуване	106	60	8
Започнали работа след квалификация	1 166	563	43
Включени в курс или започнали работа след мотивация	17	7	1
Започнали работа по ОП РЧР след обучение	73	38	0
Регистрирани безработни до 1 месец след приключване на обучение	29	20	0
Регистрирани безработни до 1 месец след приключване на стажуване	0	0	0
Регистрирани безработни до 1 месец след приключване на чиракуване	0	0	0
Регистрирани безработни до 1 месец след приключване на заетост по ПЗ	857	259	5
Регистрирани безработни до 1 месец след приключване на заетост по МЗ	145	71	0
Регистрирани безработни до 1 месец след приключване на заетост по ОП "РЧР"	1 112	548	4
Брой проведени младежки трудови борси	29		
Брой младежи, участвали в трудовите борси	6 724	2 065	184
брой младежи, започнали работа след участие в трудовите борси	5 651	1 568	101
от тях: - с регистрация в ДБТ	3 861	795	85
- без регистрация в ДБТ	1 790	773	16

Приложение 2

**Включени безработни младежи в заетост по програми и насърчителни мерки,
финансирани от държавния бюджет,
в рамките на Националния план за действие по заетостта през 2015 г.**

№	Програма / проект / мярка	До 24 г. (вкл.)	До 29 г. (вкл.)	Изразходвани средства от ДБ (лв.)*
1	Програма „Старт на кариерата“	338	1 002	4 541 684
2	Национална програма „Асистенти на хора с увреждания“	130	365	-
3	Национална програма за заетост и професионално обучение на хора с трайни увреждания	17	59	-
4	Национална програма „Мелпомена“	24	62	-
5	Програма „Клио“	32	51	-
6	Национална програма „Възобновяване и опазване на българската гора“	30	53	-
7	Програма за заетост и обучение на бежанци	2	7	-
8	Програма за обучение и заетост на продължително безработни лица	31	71	-
9	Регионални програми за обучение и заетост	149	329	-
10	Проект „Красива България“	37	47	-
11	Други програми, които се реализират чрез партньорството на бюрата по труда	18	52	-
12	Проект „Шанс за работа – 2015“	167	276	-
13	Проект „Посоки“	122	275	-
14	Проект „Уча и успявам в България“	74	126	-
15	Проект „От професионално обучение към ефективна заетост“	49	54	-
16	Насърчаване на работодателите да наемат безработни до 29-годишна възраст (чл. 36, ал.1 от ЗНЗ)	463	1 012	1 607 991
17	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица до 29-годишна възраст с трайни увреждания, включително военноинвалиди, както и младежи от социални заведения, завършили образованието си (чл. 36, ал. 2 от ЗНЗ)	14	31	71 512
18	Насърчаване на работодателите да наемат на непълно работно време безработни младежи до 29 г. с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 12 месеца (чл. 36а от ЗНЗ)	30	92	144 108
19	Насърчаване на работодателите да наемат безработни младежи до 29 годишна възраст., завършили средно или висше образование и без трудов стаж, на длъжност съобразно придобитата степен на образование или квалификация (чл. 36б от ЗНЗ)	15	30	255 083
20	Насърчаване на работодателите да наемат за стажуване безработни лица (чл. 41 от ЗНЗ)	46	85	175 102

20	Насърчаване наемането на безработни младежи с основно и по-ниско образование и без квалификация за чиракуване под ръководството на наставник (чл. 41а от ЗНЗ)	44	72	184 595
21	Насърчаване на териториалната мобилност на безработните лица (чл. 42 от ЗНЗ)	-	2	-
22	Насърчаване разкриването на работни места за стажуване (чл. 46 от ЗНЗ)	19	35	-
23	Насърчаване на предприемачеството за лица, регистрирали микропредприятие (чл. 49 от ЗНЗ)	4	8	-
24	Насърчаване на работодатели-микропредприятия да разкриват работни места, като се субсидират първите 5 разкрити работни места (чл. 50 от ЗНЗ)	9	22	-
25	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица на непълно работно време (чл. 51 от ЗНЗ)	3	2	-
26	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания (чл. 52, ал. 1 от ЗНЗ)	2	1	-
27	Насърчаване на работодателя да наема безработни лица с трайни увреждания на временна, сезонна или почасова работа (чл. 52, ал. 2 от ЗНЗ)	6	13	-
28	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица – самотни родители (осиновители) и/или майки (осиновителки) с деца до 3-годишна възраст (чл. 53 от ЗНЗ)	7	31	-
31	Насърчаване на работодателите да наемат безработни майки (осиновителки) с деца от 3 до 5-годишна възраст (чл. 53а от ЗНЗ)	5	26	-
32	Насърчаване на работодателите да наемат продължително безработни лица (чл. 55в от ЗНЗ)	3	8	-
33	Насърчаване на работодателите да разкриват работни места за чиракуване (чл. 55г от ЗНЗ)	5	10	-
34	Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица на „зелени работни места“ (чл. 55д от ЗНЗ)	5	9	-

* Посочени са средствата само по програмите/мерките, по които младежите са единствена целева група.

РЕЗЮМЕ

Настоящият Доклад е разработен в изпълнение на т. 3 от Решение № 267 на Министерския съвет от 28.04.2014 г. и включва информация от отговорните институции за изпълнението през 2014 г. на Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта 2014 – 2020 г. (НПИЕГМ).

Националната гаранция за младежта на България предвижда, че всеки млад човек на възраст от 15 до 24 години вкл. ще получи качествено предложение за: работа, продължаване на образованието, чиракуване или стаж, в рамките на 4 месеца след като остане без работа или напусне системата на формалното образование.

След поэтапното прилагане на Гаранцията за младежта през 2014 г., през 2015 г. тя се прилагаше спрямо всички млади хора, отговарящи на условията на Гаранцията за младежта.

В резултат от целенасочената работа с регистрираните безработни младежи до 4-тия месец от регистрацията им, през 2015 г. бяха постигнати следните резултати:

- Броят на регистрираните безработни младежи до 29 г. към 31.12.2015 г. е 49 886, с 8 885 по-малко в сравнение с 31.12.2014 г. Тенденция на намаление бележи и броят на регистрираните безработни младежи до 24 г. – от 25 000 към 31.12.2014 г. на 19 834 към 31.12.2015 г.;
- Делът на безработните младежи до 29 г. в общия брой безработни също намалява: 15.2% през декември 2015 г. при 16.7% през декември 2014 г. Тенденцията се отнася и за младежите до 24 г., чийто дял към 31.12.2015 г. е 6% (при 7.1% през декември 2014 г.);
- Средногодишното равнище безработица сред младежите под 25 г., по данни на Евростат, намалява от 23.8% през 2014 г. на 21.5% за 2015 г.;
- От общия брой новорегистрирани през 2015 г. безработни младежи до 24 г. (46 254), 24 869 (53.8%) са включени в обучение или заетост.

През 2015 г. продължи изпълнението на НПИЕГМ като продължи и работата на Координационния съвет за изпълнение и мониторинг на Плана, създаден към министъра на труда и социалната политика. За изпълнение на Националния план работиха ключовите институции и организации, описани в Плана, съобразно техните специфични функции.

През 2015г. партньорския подход в изпълнението на НПИЕГМ бе допълнен – на местно ниво бюрата по труда инициираха сключването на споразумения между ДБТ и партньорите на местно ниво за реализиране на НПИЕГМ. Целта на „местните споразумения“ е да обедини работата на партньорите с младежите за постигането на трайни резултати в тяхното активиране и трудова реализация. Съгласно подписаните споразумения, функцията по координиране на дейността за идентифициране на младежите, които не работят, не учат и не са регистрирани в ДБТ и активирането им за интеграция на пазара на труда или връщане в образователната система, е възложена на общините, вкл. посредством работата на младежките медиатори, назначени по Национална програма „Активиране на неактивни лица“.

Важна област в работата с младите хора е свързана с ранните интервенции и тяхното активиране. Ранните интервенции по отношение на младежите са свързани с намаляване и/или предотвратяване на причините, водещи до попадането на младите хора в групата на неактивните лица.

Намаляването дела на преждевременно напусналите образователната система е свързано с реализирането на мерки и политики, като: изграждане на система за ранно предупреждение; организирането и провеждането на информационни политика спрямо младите хора във връзка с избора на професия и кариерно развитие; въвеждане на различни форми на обучение за привличането и задържането на застрашените от отпадане или вече отпаднали от училище.

Нормативно бе въведено валидирането на професионални знания, умения и компетентности, както и обучението чрез работа (дуално обучение).

Продължи работата на Младежките информационно–консултантски центрове (МИКЦ), финансирани по подпрограма 1: „Развитие на мрежата от информационно-консултантски центрове“ на Национална програма за младежта (2011-2015). Услугите и дейностите на МИКЦ^{овете}, насочени към младежите са свързани с професионалната им реализация, кариерно ориентиране, насърчаване на предприемачеството, гражданска активност, младежки кампании и инициативи, неформално образование, доброволчество, здравословен начин на живот и превенция на зависимости, социално включване и др.

Започна работата на младежки медиатори в общините с най-висок брой неактивни младежи, които посредничат между неактивните младежи и институциите, които им предоставят подходящите социални, здравни, образователни и др. услуги, допълващи посредническите услуги, предоставяни от бюрата по труда. Младежките медиатори си сътрудничат с трудовите посредници и с ромските медиатори от местните бюра по труда. В резултат от изпълнението на Националната програма „Активиране на неактивни лица“ в бюрата по труда са регистрирани 3 092 неактивни младежи до 29г.

В резултат на проведените през 2015 г. 29 специализирани младежки трудови борси, работа са започнали 5 651 младежи (84.04% от присъствалите 6 724 младежи). Младежите са заели 92.2% от обявените 6 130 работни места от 589 работодатели. 31.7% от постъпилите на работа младежи, в резултат от участието им в трудовите борси, не са били регистрирани в бюрата по труда.

Изпълнението на действия и инициативи за интегриране на пазара на труда на младежите до 29 г., регистрирани в ДБТ, се осъществяваше през 2015 г., както посредством мерки и програми, финансирани със средства от държавния бюджет, така и по операция „Младежка заетост“ по ОП РЧР 2014 – 2020 г.

Трудовите посредници от ДБТ информират всеки младеж относно Европейската гаранция за младежта, предоставяните услуги и възможности за реализация на пазара на труда. На всеки новорегистриран безработен младеж се изготвя индивидуален план за действие (до 31.12.2015 г. са изготвени 98 830 индивидуални планове). На младежите се предлага работа (субсидирана или на първичния пазар на труда) или обучение до края на 4^{-тия} месец от регистрацията им в бюрата по труда. Предложението се определя от профила на всеки младеж и е основано на индивидуалния му план за действие.

В резултат от целенасочената работа с младежите, регистрирани в бюрата по труда, през 2015 г. 42 164 младежи до 29 г. са започнали работа на първичен пазар на труда (от тях 17 070 са младежи до 24 г.). През 2015г. 6 728 младежи до 29 г. са включени в програми и мерки за заетост и обучение, стажуване и чиракуване, финансирани със средства от държавния бюджет (от тях 3 084 са младежи до 24г.).

През периода януари - декември 2015 г. по операции по ОП РЧР са устроени на работа 9 014 младежи до 29 г. (от тях 4 715 са младежи до 24 г.).

През 2015 г. 30 702 младежи до 29 г. (от тях 15 795 младежи са до 24 г.) са участвали в Ателиета за търсене на работа, към бюрата по труда, където са усвоили знания и умения за търсене на работа и представяне пред работодател.

В резултат от целенасочената работа с регистрираните безработни младежи, техният средномесечен брой е намалял, както във възрастовата група до 24 г. (2015 г. – 21 578, 2014 г. – 28 745), така и за тези до 29 г. (2015 г. – 51 680, 2014 г. – 64 122). Намаление се отчита и в относителния им дял от общия брой безработни лица: 6.5% за младежите до 24 г. (при 7.8% през 2014 г.) и 15.6% за младежите до 29 г. (при 17.5% през 2014 г.). намалява и броят младежите до 24 г. (вкл.), чиято регистрация в бюрата по труда е с продължителност до 4 месеца.

Заключение

Изпълнението на НПИЕГМ продължава и през настоящата година с основен приоритет – отправяне на качествено предложение за обучение, работа или за връщане в образователната система към младежите до четвъртия месец от регистрацията им в бюрата по труда. По конкретните области на работа приоритет ще бъде поставен на:

- В областта на ранните интервенции и активирането: изпълнение на мерки за намаляване ранното отпадане от образователната система; продължаване работата на младежките медиатори в общините с голям брой неактивни младежи; прилагане на нови подходи за активиране посредством изпълнението на проекти по операция „Активни“; продължаване изпълнението на мерки в областта на въвеждането в практиката на процеса на валидиране на компетентности и прилагане на дуалното обучение;
- За интегриране на пазара на труда: засилване изпълнението на операции по ОП РЧР 2014 – 2020 г., с което ще се повишат възможностите за отправяне на качествени предложения на младежите за заетост и обучение; трудово посредничество и насочване към работни места на първичния пазар на труда.